

професор др Милан Шкулић
др Вања Бајовић

КРАТКО УПУСТВО ЗА ИЗРАДУ МАСТЕР РАДА И ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Увод:

Ово упутство се искључиво односи на правила техничког карактера, односно проблематику израде рада у техничком смислу, а делом и у вези набављања и коришћења литературе и оно се не тиче општих, а нарочито не чисто теоријских методолошких проблема, за које се подразумева да су их студенти мастер, а нарочито докторских студија, већ претходно темељно изучили.

Упутство у завршном делу садржи и правила која омогућавају како оцену правилности цитирања коришћене литературе, тако и одговарајућу **заштиту од плагирања**, јер се од студента очекује да уз предати рад, документује коришћење литературе, за коју наводи да ју је користио.

Напомена у вези набавке литературе:

Мастер радови и докторске дисертације нису књижевна дела, нити се они могу писати искључиво, односно претежно на основу чисте имагинације или коментаром законских одредби, односно других прописа и слично, већ се првенствено заснивају на коришћењу солидне стручне, односно научне литературе као извора, уз наравно и одговарајући оригинални допринос кандидата, што се првенствено огледа у закључку и евентуално у предлозима *de lege fenda* типа.

Зависно од теме рада, до литературе се може лакше или теже доћи, али се она свакако у потребном обиму (што зависи како од основних стандарда Правног факултета, тако и од ментора), мора имати. До литературе је најједноставније доћи у Библиотеци Правног факултета у Београд, а подразумева се да студент пре него што започне са писањем рада, мора да прочита један пристојан број књига и других извора који се у ужем или ширем смислу односе на тему о којој пише.

Препорука је да када студент започне са основним читањем литературе, а исто важи и током израде рада, прави белешке из извора које користи и систематски их скупља, што пре свега, важи за радове које цитира. Такве се белешке могу правити било на посебним листићима, било у посебној свесци, односно свескама, а могу се уносити у рачунар, држати у електронском облику и по потреби штампати, што је вероватно и најпрактичнији начин, али је ствар избора самог кандидата како ће у том погледу поступати.

Пожељно је и да се релевантне странице литературе, а пре свега оне које су цитиране, посебно поседују и као **фотокопије** (независно од тога да ли се конкретан извор, на пример одређена књига, поседује као таква, или се има њена потпуна или делимична фотокопија), а као што ће се објаснити у даљем тексту овог

Упутства, то некада може да послужи и као начин проверавања да је кандидат заиста користио изворе који се наводе у списку литературе.

Често студенти и не провере ко је и шта све писао о теми којом се они баве, односно темама које се ње дотичу или користе сасвим ограничен обим литературе, а често користе и сасвим неадекватан, односно врло мали број извора. **Препорука** је зато да студенти на сајту Правног факултета погледају у рубрици *Наставници*, односно рубрици која се односи на релевантну *Катедру*, **библиографије наставника**, па ће већ на такав врло једноставан начин стећи увид у теме којима су се бавили наставници на Катедри о којој се ради.

Увек је неопходно да се пре почетка писања, провери у Библиотеци Правног факултета, да ли постоје радови, тј. магистарске тезе, докторске дисертације и мастер радови који се у ширем смислу односе на тему о којој се пише, па онда и њих свакако треба консултовати и уврстити у литературу која се користи.

Начелно није добро да се пише о теми о којој је релативно скоро већ писано али то није сасвим искључено, под условом да за то постоји сагласност ментора и наравно (што је кључни услов), да се о томе пише из нешто промењеног угла посматрања или да се посебна пажња обраћа на друге аспекте у основи истоветно или врло слично формулисане теме.

За мастер студенте на кривичном моделу, као и за докторанте, може за прикупљање литературе, односно за упознавање са релевантном литературом да буде веома корисна **књига др Ђорђа Лончића, Библиографија кривичног права од 1976 до 2005, Београд, 2008**, која се може набавити и у скриптарници Правног факултета Универзитета у Београду. Иако ова књига нажалост нема регистар појмова, те не обухвата радове писане после 2005. године, она је врло корисна и сасвим употребљива, јер се у њој наводе скоро сви радови из кривичноправне области објављени током тридесетак година које та библиографија обухвата, а аутори су наведени према азбучном реду, тако да студент макар отприлике знајући којим су се областима бавили поједини аутори (на пример, наставници са Катедре или његов ментор), може доћи до информација о радовима које би требало да користи приликом израде свог мастер рада или докторске дисертације.

Студенти мастер и докторских студија на кривичном смеру, би обавезно морали да ради упознавања са релевантном литературом, користе и нову **монографију проф. др Игора Вуковића (из 2014. године)**, која садржи **библиографију радова наставника Катедре за кривично право Правног факултета Универзитета у Београду.**

Поред тога, студенту који пише рад из области кривичног права, односно кривичних наука уопште, свакако и иначе, може бити веома корисно да се упозна са радовима који се односе на кривично право, како материјално, тако и процесно, односно друге кривичне области, па је и стога, ова библиографија кривичног права изузетно корисна и веома је препоручљиво да се са њеним садржајем упознају студенти последипломци, тј. студенти мастер и докторских студија на смеру кривичних наука.

1. СТРУКТУРА РАДА

Мастер рад мора садржати увод, основни део који представља суштинску разраду теме о којој се пише, као и закључак. Рад мора бити подељен према одговарајућој систематици на главе, поглавља, делове и слично.

У уводу је потребно навести питања и проблеме који ће се истраживати у раду, поставке од којих се полази и укратко навести садржину сваког поглавља. Примера ради, ако је тема рада "Контролисана испорука", у уводу се може навести да се на пример: "У раду истражује примена ове мере у нашој пракси или кривична дела у погледу којих је примењивана, адекватност законске регулативе, поређење са упоредноправним решењима и тсл."

Основни део рада, увек мора бити (сходно претходном објашњењу), логички подељен на одређене целине, а већ у њему могу бити истакнути одређени ставови (попут на пример, предлога у *de lege ferenda* смислу), који ће се потом, у једном фокусиранијем виду представити у закључку.

У закључку је потребно навести финалне, односно закључне ставове аутора у погледу питања које је истраживано и спроведене анализе.

Потребно је **генерално избегавати прејак**, односно пренаглашене или „револуционарне“ закључке, нарочито када се они свODE на одређено „фразирање“, понављање општих идеја и сл.

Никако **није пожељно** писати у првом лицу једнине, ни у самом основном тексту, а нарочито не у закључку. Треба користити пасив у смислу: „Уочено је...“, „Може се закључити ...“, „Из истраживања произлази ...“ и сл., односно могуће је у неким реченицама писати у првом лицу множине, као на пример, „Мишљења смо...“, „Можемо да закључимо...“ и сл.

Када се прави садржај рада, односно конкретнија подела у оквиру основне структуре, тј. када се конкретно формулишу одговарајући наслови поднаслови и сл., треба избегавати преузимање, било сасвим дословно (што би се у ствари, svelo на варијанту плагијата), било уз сасвим мале или недовољне корекције (што такође представља блажу варијанту плагирања или бар недопустиве неоригиналности), туђе структуре, односно структуре и поделе у оквиру ње, коју је направио неки други аутор. Другим речима, недопуштено је преузимање туђег основног садржаја, када су у питању наслови, поднаслови итд.

2. ОСНОВНА ТЕХНИЧКА УПУСТВА

Мастер рад се пише у формату "Times New Roman", у фонту 12, са проредом 1,5, ћирилично писмо. У погледу садржаја и литературе, проред је 1.

3. ПРАВИЛА ЦИТИРАЊА У ТЕКСТУ

1. **Књиге** се наводе на следећи начин: прво слово имена (после чега следи тачка) и презиме аутора, назив дела (*italic*), издавач, место издања, година издања, број стране на којој се налази текст који се цитира.

Пример: Б. Марковић, *Расправе из кривичног поступка*, Књижара Геце Кона, Београд, 1914, стр. 78-79

2. **Чланци** се наводе на следећи начин: прво слово имена (са тачком) и презиме аутора, назив чланка под наводницама, назив часописа (*italic*), број и годиште, број стране.

Пример: З. Стојановић, "Међународни кривични суд: сукоб права и политике", *Југословенска ревија за криминологију и кривично право*, 1/1997, стр. 142.

3. Чланци објављени у зборнику радова: Када се цитира чланак објављен у зборнику радова, након имена аутора и назива чланка наводи се назив зборника (*italic*), у загради се наводе имена уредника, са знаком „eds.“ ако је реч о зборнику на страном језику, односно "ур." ако се ради о зборнику на српском језику, издавач, место и година издања, број стране.

Пример:

М. Шкулић, „Основи упоредног кривичног процесног права и основи проблеми реформе кривичног поступка Србије“, текст у зборнику „Казнена реакција у Србији“ (ур. Ђ. Игњатовић), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2011, стр. 54 - 125.

А. Buchanan, „Liberalism and Group Rights“, *Essays in Honour of Joel Feinberg* (eds. J. L. Coleman, A. Buchanan), Cambridge University Press, Cambridge 1994, стр. 1–15.

4. Уколико се цитира податак из истог дела као у претходној фусноти, користи се латинична скраћеница *ibid.*, с тачком на крају (без навођења презимена и имена аутора) и број стране. Када се цитира исти рад, истог аутора и иста страница текста, непосредно након претходног цитата тога аутора, онда се само ставља ознака *Ibidem*.

5. Уколико се исти чланак или књига касније у тексту поново цитира, наводи се прво слово имена и презимена аутора, додатак *op.cit.*, и број стране

6. Уколико постоји више аутора књиге или чланка (до три), раздвајају се зарезом.

Пример: Т. Васиљевић и М. Грубач, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Јустинијан, Београд 2005, стр. 764-772

Уколико се цитира књига или чланак са више од три аутора, наводи се прво слово имена и презиме само првог од њих, уз додавање скраћенице речи *et alia* (*et al.*).

Пример: R. Carp *et al.*, *Judicial Process in America*, CQ Press, Washington DC, 2007.

7. **Прописи** (закони, подзаконски прописи итд.), се наводе пуним називом, потом се наводи гласило у коме је пропис објављен (*italic*), а после зареза број и година објављивања. Уколико је пропис измењиван и допуњаван, наводе се сукцесивно бројеви и године објављивања измена и допуна. Уколико ће се поменути закон цитирати и касније, приликом првог помињања после црте наводи се скраћеница под којом ће се пропис даље појављивати.

Пример: Законик о кривичном поступку – ЗКП, *Службени лист СРЈ*, бр. 70/01, 68/02 и 58/04.

Генерално, треба *избегавати да се прописи наводе у фуснотама, осим изузетно*, када је то оправдано природом прописа, тј. када је у питању пропис од великог значаја, који се користи само на том месту у раду, или када се он први пут наводи. Иначе је довољно да се пропис наведе у загради у самом тексту, онда када се на пример, пише о изворима одговарајуће гране права, а уколико се цитира законска одредба (на пример, члан 3 Законика о кривичном поступку), ставља се само ознака законске одредбе и скраћеница за законски извор.

На пример: члан 3 став 1 ЗКП.

8. Цитирање **текстова с интернета** треба да садржи назив цитираног текста, адресу интернет странице (*italic*) и датум приступа страници, тј. означавање када је страница на Интернету била доступна у облику у којем је коришћен такав извор у раду.

Пример: European Commission for Democracy through Law, Opinion on the Constitution of Serbia, [http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD\(2007\)004-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD(2007)004-e.asp), 24. мај 2007.

ЗАБРАЊЕНО ЈЕ цитирање радова који нису заиста коришћени, тј. које аутор није имао у рукама и непосредно користио.

Евентуално и само у крајњем случају (а посебно, када се ради о текстовима на страним језицима, који нису доступни), могуће је посредно цитирање, тако што се наводи рад који је заиста читан и који садржи извор на који се аутор позива, а онда се у фусноти означава аутор који је цитиран у коришћеном раду, уз означавање аутора који изворно цитира и рада у којем се налази изворни цитат.

На пример: Schönke-Schröder, *StGB - Kommentar*, у: З. Стојановић, *Кривично право – опити део*, „Правна књига“, Београд, 2011., стр. 57.

У случају да се прекрши претходно објашњена **забрана**, а то се констатује тек приликом одбране мастер или докторског рада, могуће је да **кандидат буде негативно оцењен**, односно да се мастер или докторски рад не одбрани.

4. ЛИТЕРАТУРА

На крају Мастер и докторског рада неопходно је навести списак коришћене литературе. У литератури се могу наводити **само и искључиво** књиге и чланци на које је упућивано у тексту.

Књиге и чланци наводе се по претходно наведеним правилима цитирања, према азбучном реду, с тим што се прво наводи презиме аутора, прво слово његовог имена, назив дела, издавач, место и година издања.

Пример:

Марковић Б., *Расправе из кривичног поступка*, Књижара Геце Кона, Београд, 1914.

У верзији рада која се **предаје** ментору пре него што се одобри завршна верзија се у списку литературе уз сваки рад мора у загради навести на којој страници мастер рада је тај рад цитиран. Након што ментор прегледа мастер рад и одобри израду и предају завршне верзије, ти подаци се бришу, тј. завршна верзија мастер рада садржи само списак литературе.

Пример:

Марковић Б., *Расправе из кривичног поступка*, Књижара Геце Кона, Београд, 1914. (цитирано на стр. 8, 72 и 97).

МАТЕРИЈАЛ

КОЈИ СЕ ПРЕДАЈЕ МЕНТОРУ ЗАЈЕДНО СА ВЕРЗИЈОМ РАДА КОЈА СЕ ДАЈЕ НА ПРЕГЛЕД И ОЦЕНУ

Студент је дужан да када ментору преда рад који сматра завршеним, ради прегледа и оцене, уз свој рад, достави и материјал који се односи на коришћену литературу и то тако да се, према редоследу радова наведених у списку литературе, истовремено са предајом самог рада, предају **фотокопирана насловна страница извора који је коришћен и фотокопирани странице** на којима се налазе садржаји који су цитирани. Ако се ради о тексту (чланку) у зборнику или часопису, онда треба фотокопирати, како насловну страницу зборника или часописа, тако и прву страницу рада који је цитиран.

Ако се ради о тексту који је преузет са Интернет-а, предаје се одштампана насловна страна текста, на којој се види Интернет адреса, као и странице на којима се налазе садржаји који су цитирани у раду.

Фотокопије наслова и страница на којима су цитирани текстови, предају се ментору посебно укоричени - коришћењем спиралног коричења или другог једноставног начина коричења или евентуално, захефтани, али тако да се омогућава лак преглед.

Пример:

Ако је први извор у списку литературе књига – Ж.Алексић и М.Шкулић, *Криминалистика*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2012., потребно је фотокопирати насловну страницу књиге, као и све странице на којима су садржаји односно делови текста (било да се ради о буквалном цитирању, било о одговарајућем парафразирању), који су цитирани у мастер или докторском раду, тј. странице које се наводе у једној или више фуснота у тексту мастер или докторског рада. Потом се на исти начин поступа са другим радовима, према редоследу њиховог навођења у списку литературе, односно према азбучном редоследу.